

Lunds universitet

Statsvetenskapliga institutionen

Handledare: Julie Hassing Nielsen

STVK02:STVC76

VT20

Enfrågepartier och populism

En studie av representation

Samuel Björhag Dernestål

Abstract

This paper is focused on trying to answer the questions of how local political niche parties gain representation in the municipalities of Sweden. Could a lack of representation in a specific political question lead to the political advancement of a niche party? The main theory is based on the concept of “representation gap” and “voting behavior”. This theory is being tested against two alternative theories to see how they correspond to the outcome of local elections. Both the main theory and the alternative’s have assimilated Cas Mudde’s definition of populism as part of the explanation for the advancement of local niche parties.

In order to explore both the main theory and the alternative ones, a Comparison are then made between four Swedish municipalities: Gothenburg, Lund, Stockholm and Skellefteå. The outcome of this investigation asks for further research in the subject, both in connection to the main hypothesis and the alternatives. The paper finds interesting relations regarding representation in different municipalities in connection to different forms of populist parties in connection to niche- and more established parties.

Keywords: niche parties, representation gap, populism, voting behavior

Words: 9 920

Innehållsförteckning

1. Inledning... 4	6. Analys... 23
1.1. Introduktion... 4	6.1. Kommunernas partipolitiska konstellationer... 23
1.2. Syfte och frågeställning... 5	6.1.1. Lund... 23
2. Material & metod... 6	6.1.2. Skellefteå... 24
2.1.1. Metod ... 6	6.1.3. Stockholm... 25
2.1.2. Allmän metodologisk problematik... 7	6.1.4. Göteborg... 26
2.2.1. Material... 7	6.2. Identifierande av populistiska- och enfrågepartier... 28
2.2.2. Litteratur... 8	6.2.1. Sverigedemokraterna... 28
3. Urval och avgränsningar... 9	6.2.2. Feministiskt initiativ... 29
3.1. Kommuner... 9	6.2.3. FörnyaLund... 30
3.2. Partier... 11	6.2.4. Vägvalet... 31
3.3. Årtal... 12	6.2.4. Demokraterna... 32
3.4. Infrastrukturprojekt... 12	6.3. Analys av Alternativa hypoteser... 35
4. Idealtyper... 14	6.3.1. Valdeltagande... 35
4.1. Enfrågepartier... 14	6.3.2. Social utsatthet... 36
4.2. Populism... 14	7. Slutsats och fortsatt forskning... 39
5. Teori... 17	8. Referenslista... 41
5.1. Huvudteorin... 17	8.1. Tryckta källor... 41
5.1.1. Representation... 17	8.2. Nätbaserade källor... 43
5.1.2. Väljarbeteende... 18	8.3. Statistik... 47
5.1.3. Sammanfattning... 20	
5.2. Alternativa hypoteser... 21	
5.2.1. Valdeltagande... 21	
5.2.2. Social utsatthet... 22	

1. Inledning

1.1. introduktion

Lokala partier är ett fenomen inom många svenska kommuner. Dessa har förmågan att bilda och fälla politiska koalitioner samt omforma den politiska debatten i kommunerna (Eriksson et al 2018). Efter valet 2018 meddelade Statistiska centralbyrån, SCB, att lokala partier ingått i 49 kommuners styrande konstellationer (Kullander & Lidhamn 2020). Populismen har samtidigt blivit ett allt mer diskuterat begrepp inom statsvetenskapen och många forskare har kommit att definiera samt identifiera populism inom politiken (Mudde 2018). Denna uppsats kommer genom begreppet populism försöka förklara hur en specifik form av lokalpartier, s.k. enfrågepartier, gör inträde i fullmäktige.

Med hjälp av åsiktsrepresentation bland partierna i fullmäktige vill uppsatsen förklara enfrågepartiers valframgångar. Idén är att partierna använder populistisk retorik för att mobilisera väljare kring partiets fråga. Denna populism blir möjlig genom avsaknaden av representation inom den politiska frågan i fullmäktige. I uppsatsen kommer infrastrukturfrågor att belysas för att åskådliggöra denna typ av parti-fråga.

Studien kommer vara teoriprovande. Den kommer testa huruvida en konstbefruktnings av teorier kring populism och väljarbeteende kan tänkas förklara den partipolitiska konstellationerna i kommunerna. Med utgångspunkt i tidigare forskning är ambitionen att försöka utröna huruvida bristen på fullmäktigerepresentation skapar grogrund för parti-organiserad populism, alltså populistiskt sinnade partier. Detta kommer sedan att kopplas till enfrågepartierna då uppsatsen kommer försöka argumentera för att enfrågepartierna använder sig av populism för att attrahera populistiskt sinnade väljare, vilket får in partiet i fullmäktige. Fokus ligger här på dementera teorin (Teorell & Svensson 2007: 48-49).

1.2. Syfte och frågeställning

Frågan om lokalpartier är något som har skapat intresse inom svensk statsvetenskap. Bildandet av kommunala partier är en fråga vilket diskuterats inom både artiklar och uppsatser. Exempelvis har det här ofta förekommit analyser från en nationell nivå. Man har analyserat utifrån rikstäckande trender (Nordin & Vikman 2006; Wörlund 1999). Forskare kring populism, som Cas Mudde (2018), utmärker sig genom sitt fokus på nationella och internationella förhållanden, denna uppsats försöker istället utgå från hur förhållandet mellan populism och enfrågepartier kan opererar på lokal nivå. Det blir härav intressant att analysera huruvida bristen på representation inom kommunalfullmäktige kan skapa möjlighet för lokala enfrågepartier att använda populism för att komma in i fullmäktige, alltså hur det politiska agerandet hos kommunalpolitikerna kan alternera konstellationen hos nästa vals kommunfullmäktige. Detta ger studien en utomvetenskaplig relevans genom den makt lokalpartierna kan få i Sveriges kommuner. Uppsatsen har även en inomvetenskaplig relevans genom att bidra till den existerande forskningen kring uppkomsten av lokalpartier, representation samt populism (Teorell & Svensson 2007:18).

Frågan uppsatsen försöker besvara är om och hur representation kan tänkas inverka på uppkomsten av enfrågepartier. Detta ska utföras genom en teoriförankring vari följande teori kommer testas och försöka avvisas, denna kan delas upp i tre hypoteser:

H.1 *Konsensus kring infrastrukturfrågan i kommunfullmäktige orsakar en representationsbrist.*

H.2 *Representationsbristen skapar missnöje, vilket leder till populistiskt sinnade väljare.*

H.3 *Enfrågepartier använder populistisk retorik för att attrahera dessa väljare vilket leder till representation inom kommunfullmäktige.*

2. Metod och material

2.1.1. Metod

För analysen av representationens betydelse inom uppkomsten av populistiska enfrågepartier kommer studien innefatta både kvalitativa och kvantitativa dimensioner. För att kunna detektera möjliga populistiska partier inom de svenska kommunerna måste begreppen ”populism” samt ”enfrågeparti” definieras. Dessa definitioner kommer fungera som idealtyper, alltså vilka kriterier partierna ska uppfylla för att benämnas som enfrågeparti eller populistiska. Indikationen av partiernas status i relation till idealtyperna: populism och enfrågeparti görs via en analys av bl.a. partiernas egenproducerade texter, exempelvis partiprogram samt debattartiklar (Teorell & Svensson 2007: 42-43).

Uppsatsen är även en undersökning inom den komparativa metoden. Detta är tydligast genom studiens jämförande av fyra kommuner. Studien har i urvalet använt sig av den komparativa ”most different system” designen som grundmall. Fallen är uppdelade i två system där variablerna i form av den kommunala befolkningsstorleken samt trängselskatt är skiljelinjerna. Samtidigt har Lund och Göteborg samma utfall då båda innehar vad som kan kallas lokalpartier i anknytning till infrastrukturprojekten. Enfrågepartierna är genom frågeställningen den beroende variabeln. Det studien härav granskar i anknytning till huvudteorin är bristen på representation inom kommunfullmäktige, representationen blir här den oberoende variabeln. Då det saknades någon form av databas över kommuner med polariserande infrastrukturprojekt så riskerar de fyra fallen att bli icke-slumpmässiga. Systemdesignen fungerade här som möjlig reduktion av subjektiv påverkan gällande valet av fall (Teorell & Svensson 2007: 232-233).

Huvudteorin för undersökningen kommer jämföras med två alternativa hypoteser. Dessa är både hämtade från olika artiklar och texter men även egna tankar. Det blir viktigt att framhäva dessa hypotesers allmänna brister. Då de saknat samma fokus i bearbetningen som huvudteorin så innehar inte formuleringen av dessa samma djup som huvudteorin. De alternativa hypoteserna har härav fokus på att försöka dementera huvudteorins roll som ensam förklaringsfaktor.

2.1.2 Allmän metodologisk problematik

På grund av uppsatsens omfattning kommer inte alla aspekter/problematik inom studien kunna belysas. Då denna uppsatt använder sig av jämförande metod kan mycket av problematiken återfinnas inom den komparativa skolan. Problematiserandet av denna metodologi görs bl.a. av statsvetaren Adam Przeworski som diskuterar den komparativa metodens kontrafaktiska natur. Komparativa metoden utgår från förståelse av olika politiska idéer eller system genom att jämföra, exempelvis myndigheter, stater eller inom denna uppsats: partier, kommuner. Målet blir att jämföra dessa fall för att genom deras skillnader och likheter kunna detektera orsaken till deras utformning/existens. Ofta för att sedan landa i generaliserande slutsatser (Przeworski 2004: 528).

Den komparativa metoden får problem genom vad Przeworski benämner som en avsaknad av ”endogenitet” i fallen. Jämförandet ska här alltså försöka få oss att dra slutsatser om hur dessa institutioner skulle förändrats med andra förutsättningar. Då de fyra kommunerna denna uppsats kommer analysera har exempelvis olika geografiska lägen och historiska utvecklingar, vilket kan dölja mellanliggande/underliggande variabler. Slutsatserna som dras av jämförandet är kontrafaktiska, antagandena kring hur kommunerna skulle se ut med eller utan vissa specifika faktorer går inte att konfirmera. Det går inte att analysera ett Göteborg med åsiktsrepresentation med ett Göteborg utan (Przeworski 2004: 535). Trots detta försöker studien reducera antalet underliggande/mellanliggande variabler, detta genom att medtaga ett antal alternativa förklaringsvariabler i systemdesignen samt två alternativa hypoteser kopplade till populismen. Uppsatsen ska härav, samt kan inte, ses som ett absolut svar på frågan om relationen mellan enfrågepartier och representation – utan istället som ett komplement till framtida forskning.

2.2.1. Material

Undersökningen är upplagd med två alternativa hypoteser. Dessa är baserade på faktorer som kan tänkas ha inverkan i uppkomsten av populistiska enfrågepartier. För att testa dessa har ett fokus legat inom den kvantitativa analysmetoden. Här har statistik hämtats från statistiska centralbyrån, SCB vilket sedan används för jämförandet av kommunerna. För en alternativ hypotes har hemsidan

Kolada använts. Denna hemsida är en databas för statistik från exempelvis olika myndigheter, exempelvis SCB och arbetsförmedlingen (Kolada 2020).

2.2.2. Litteratur

Inom fallet Stockholm har den främsta hämtningen av information kommit från Boken *Stockholmsförsöket en osanorlik historia* (2008). Boken är skriven av ett antal författare med Karolina Isaksson som redaktör. Denna bok är en sammanställning av händelseförloppet kring införandet av trängselskatten i Stockholm stad. Den centrala informationen som hämtats här är partierna ställningstagande i infrastrukturfrågan.

Ett flertal texter från SOM-institutet kopplat till Göteborgs universitet har nyttjats för att analysera det politiska händelseförloppet i Göteborgs kommun. Beskrivningarna av infrastrukturprojekten är även hämtade från kommunala hemsidor.

Även nyhetsartiklar har nyttjats, främst från lokaltidningar. Här blir studien beroende av respektive artikelförfattares förmåga till en korrekt rapportering. Detta är centralt när det kommer till partiernas ståndpunkter gentemot infrastrukturfrågorna. Fel rapportering kan förvränga resultatet då huvudteori lägger stort fokus kring att partierna kan mobilisera väljare genom populism. Om ett populistiskt parti inte får fram detta uppstår en falsk relation mellan väljare och parti.

I analysen av de politiska partier som motsatt sig infrastrukturprojekten har studien främst analyserat partierna egna material, exempelvis Sverigedemokraternas principprogram (2014) samt partiet Vägvalets budget (2014). Detta material kan beskrivas som trovärdigt eftersom det är partiernas egna formuleringar av deras identitet.

De två alternativa hypoteserna, social utsatthet och arbetslöshet samt måttstockar är hämtade från Ingmar Wörlunds *Lokala partier i Sverige* (1999). Uppsatsens starka anknytning till Wörlund hämtar sin relevans från relationen den har till andra forskningsarbeten, exempelvis Emil Burman (2015) och Gissur Ó. Erlingsson (2005). Studien får härav en direkt anknytning till tidigare undersökningar och stärker intersubjektiviteten (Teorell & Svensson 2007: 280).

3. Urval

3.1 Kommuner

Valet av kommuner har gjorts med ”most different system design” i åtanke. Detta har inneburit att analysen först har utgått från två lika kommuner som innefattar samma variabelvärden, förutom den beroende- samt oberoendevariabeln. Sedan har detta kompletterats med två kommuner som skiljer sig från de första fallen genom att innehålla andra variabelvärden (Teorell & Svensson 2007: 233). Variabelvärdena har inte kunnat sammanfalla i önskad riktning. Detta då exempelvis kommunerna befunnit sig inom olika geografiska områden (Tabell 1).

Fallen Stockholm och Göteborg är valda efter att vara mest lika. Båda kommunerna har haft folkomröstningar om trängselskatt. Stockholm och Göteborg är även storstäder med liknade befolkningsstorlek. Stockholm har Sveriges största kommunbefolkning och Göteborg kommer tvåa, något som fortgår genom de år som studien har fokuserat på (SCB 2020a).

I Göteborg ser vi framväxten av två lokala partier i anknytning till trängselskattens införanden, något som vi inte finner i Stockholm. Detta är tänkt att hjälpa analysen av fallen då de tidigare nämnda likheterna kan till stora delar uteslutas som faktorer för populistiska enfrågepartier i kommunfullmäktige. Eftersom exempelvis trängselskatten som infrastrukturfråga befinner sig inom båda fallen kan vi här anta att denna faktor saknar kapaciteten att vara förklaringsfaktor till varför enfrågepartier uppstår. På samma sätt kunde population inom kommunerna ge större möjlighet för bildandet av ett nytt parti och härav en mer stabil väljarbas. Då båda kommunerna kan ses som storstäder minskar denna faktors möjlighet till att vara förklaringsvariabel (Tabell 1).

Inom den historiska institutionalismen förekommer termen ”path dependency”, alltså hur tidigare företeelser leder institutioner till att utvecklas i olika riktningar. Kommunernas geografiska läge kan här vara en faktor för att skapa specifika förutsättningar för att utveckla kulturella/politiska särarter vilket kan samspela med skapandet av lokala partier (Hall & Taylor 1996: 941).

Göteborg kan exempelvis ha en politisk/social kultur som är mer gynnsam för bildandet av lokal partier. Detta kan anknytas till den tidigare nämnda Przeworski och dennes belysande av fallens kontextuella realitet. Då det blir omöjligt att finna kommuner som ligger inom exakt samma geografiska rum blir det härav nödvändigt att avvika från den nämnda designen.

Därför kompletteras dessa kommuner med ytterligare två fall som innehåller en lägre befolkning samt annan geografisk placering i Sverige, då detta kan forma kommunernas kulturella särart. På grund av de andra kriterierna som en kommun behövde inneha av ett infrastrukturprojekt med folklig opinion så hamnade dessa andra fall inom nästan samma befolkningsstorlek. Skellefteå har gått från 72 476 år 2000 till 72 467, 2018. Lund har istället haft en ökning samma år, från 98 948 till 122 948 (SCB 2020a; Tabell 1).

När det kommer till valen av Lund och Skellefteå har det även baserats på en blandning av icke-slumpmässigt samt slumpmässiga faktorer. Då studien utgår från en analys av ett specifikt fenomen i form av infrastrukturprojekt så uppstår en problematik med att hitta fall. Mitt tillvägagångssätt har utgått från att söka upp fall i valmyndighetens lista bland folkomröstningar för att finna en kommun där en folkomröstning ägt rum kring ett infrastrukturprojekt. Anledningen till sökandet inom denna databas var för att finna ett infrastrukturprojekt vilket hade haft en polariserande karaktär inom kommunen. Härav skulle studien ha ett fall som innehöll en möjlighet till bildandet av ett populistiskt parti kring denna infrastrukturfråga, men där detta inte hade infunnit sig. Valet hamnade på Skellefteå där en folkomröstning hade genomförts kring byggandet av ”centrumbron” i staden (Valmyndigheten 2020). Framtagandet av Lund som fall har haft en annan process. Eftersom alla andra fallen i studien kretsade kring kommunala folkomröstningar blev det nödvändigt att undkomma detta som mellanliggande variabel. Härav har Lund valts utifrån dess status som innehållande ett lokalparti som skulle kunna vara ett enfrågeparti. Valet har även baserats på kommunens infrastrukturfråga, byggandet av spårvagnsbana. Här visar Lund på en avvikelse jämfört med de andra fallen. Att den beroende variabeln varit avgörandet i valet av Lund kan leda till metodologiska problem. Ett urval byggt på slump hade varit att föredra. Risken med den valda metoden är att man söker det förväntade och styr resultatet. Då syftet med uppsatsen är att dementera teorin existerar likväl ett värde i urvalet (Tabell 1).

Tabell. 1, Över uppsatsens användning av ”most different system design”

Fall:	Göteborg	Stockholm	Lund	Skellefteå
	Stor befolkning	Stor befolkning	Medelstor befolkning	Medelstor befolkning
	Trängselskatt	Trängselskatt	Spårvagnar	Bro
	Västsverige	Östsverige	Sydsverige	Nordsverige
Oberoende Variabel:	Representations- brist	Representation	Representations- brist	Representation
Beroende Variabel:	Lokalparti	Inget lokalparti	Lokalparti	Inget lokalparti

3.2 Partier

De partier som granskas i studien är valda på basis av att vara nytillträdna i fullmäktige. Målet med denna diskriminering är särskiljande av de partier som enligt populismen kan betraktas som tillhörande eliten. Det andra kriteriet är partiernas ställningstagande inom infrastrukturfrågorna. Om inte partierna är i opposition mot infrastruktursbesluten saknas potentiell koppling till representationsbrist inom de politiska organen.

Istället för att analysera utifrån en allmän tanke om lokala partier i allmänhet så riktar sig studien istället till att undersöka bildandet av en specifik form av lokala partier, enfrågepartier. Men studien ska även försöka inympas i en större – global – diskussion kring populism samt bidra till denna. Denna uppsats kommer att fokusera på en lokal samt nationell nivå. Det avgränsade urvalet blir även en del av det större fenomenen populism och representation samt vill härav bidra till denna forskning genom att besvara en potentiell aspekt av detta (Teorell & Svensson 2007:45- 46).

Olika partier har olika politiska mål med sin existens; vissa partier söker att bli rikstäckande med en nationell styrelse, andra är lokala initiativ vilka saknar ambitioner utanför den egna kommunen (Wörlund 1999: 58-59). Möjliga problem kan här tänkas existera med valet av Wörlunds urval. De lokala partierna som ingår i studien har den gemensamma nämnaren att de alla är lokalt representerade partier utan mandat i riksdag. Wörlunds upplägg som en fler-fallstudie gör att resultatet riskerar att sakna god begreppsvaliditet. Alltså att begreppsdefinitionen inte sammanfaller med den valda informationen och datan (Esaiasson et al 2017: 59-61).

3.3. Årtal

Åren är främst valda på basis av infrastrukturprojektens infinnande i tiden. Med detta menas de två valperioden som ligger närmast i tiden för beslutsfattandet kring infrastrukturprojekten. Syftet med detta urval ligger i möjligheten för lokalpartier att väljas in och avancera i kommunfullmäktige, en nödvändig indikator på representationsbristens tänkbara påverkan.

Men studien har även tagit med några år innan samt fram till senaste riksdagsvalet, 2018. I Stockholm har exempelvis en diskussion kring etablerandet av någon form av trängselavgift existerat sedan 70-talet. Avgränsningen har här istället gjorts i relation till de närliggande folkomröstningarna då en folkomröstningen kan medföra ökad medial närvaro. Men även till perioden då infrastrukturfrågan är uppe i kommunfullmäktige och andra beslutande organ i kommunen (Gullberg & Isaksson 2008: 21-22). Lokala partiernas ibland korta levnadspann orsakar även svårigheter att hitta material. Avgränsningen till att analysera inom ramen för 2000-talet blir nödvändig för att finna partier som fortfarande eller nyligen varit verksamma.

3.4. Infrastrukturprojekt

Den definition av infrastruktur som har kommit att användas inom fallen är det som regeringskansliet förknippar med transportsektorn. Alltså konstruktioner eller system som samspelar med människors och varors fysiska transporter (Regeringskansliet u.å.). Valet av infrastrukturprojekt är även grundat i projektens förmåga att väcka opinion. Indikatoren på detta är flera; exempelvis huruvida infrastrukturprojektet har följts upp av ett folkinitiativ eller annan

organisering i kommunen. Om ett folkinitiativ har bildats för att motsätta sig infrastrukturprojektet kan existensen av missnöje mot kommunens projekt bekräftas. Detta skulle vara oberoende av motståndets storlek.

4. Idealtyper

4.1. Enfrågepartier

Trots att enfrågepartier kan exempelvis propagera för en mångfald av politiska områden innehar det ett fokus och drivkraft kring en specifik frågeställning. Detta är en hård dragen version av Bonnie M. Meguids begrepp ”niche parties” vilket denna uppsats kommer använda och översätta till termen enfrågepartier. Meguid framhåller dessa partiers fokus på en specifik politisk fråga för att vinna väljare. Partierna kan ha ståndpunkter även när det kommer till andra frågor. Dessa frågor särskiljs från huvudfrågan genom att inte ges samma dignitet. Enfrågepartiers relation till väljarna blir här centralt för att definiera partiernas status som enfrågepartier (Meguid 2005: 348).

Här blir det önskvärt att smalna av begreppsomfånget till att innefatta ett mindre antal fall. Enfrågepartier skulle med Meguids definition innefatta även högerradikala och partier som växt fram ur ekologismen. Dessa partier har, till skillnad från denna uppsatsdefinition av enfrågepartier, en ”bredare” ideologi bakom sig och fungerar som reaktion mot ett nationellt eller globalt fenomen, exempelvis klimatkrisen eller ökade migrationsströmmar. Istället försöker uppsatsen identifiera partier med fokus kring lokalt förankrade förändringar, alltså infrastrukturprojekten (Meguid 2005: 347). Detta hjälper konkretiseringen av studien då möjligheten att detektera samband mellan uppkomsten av partier i anslutning till abstraktare fenomen, så som ”klimatångest” eller ”xenofobi”, kan vara mer problematiska att mäta.

4.2. Populism

Den valda definitionen av populism är formulerad av forskaren Cas Mudde. Populism är enligt Mudde en politisk ideologi/världsbild vari en uppdelning sker av populationen i ”the people”, folket samt den styrande ”the elite”, eliterna. Dessa båda samhällsgrupper har även olika intressen och ställs mot varandra. Populismen skiljer sig även från andra politiska världsbilder genom att beskriva de politiska motståndarna som omoraliska, ofta genom att beskriva eliten som ”korrupt” (Mudde 2004: 544).

Populismen har även ett normativt yttrande i form av en ”demokratifixering”. Demokratibegreppet sammanlänkas här med en bokstavlig förståelse av ”folkstyre”. Folket anses ha fått kapaciteten att representera sina intressen utifrån en immanent möjlighet/förståelse av vad som gynnar dem, en förståelse som eliten saknar. Detta medför tanken hos populismen av att det existerar en brist på folkrepresentation vilket måste korrigeras genom den populistiska politiken. Folket kan och bör alltså besluta om samhällsförändringar. De populistiska partierna fungerar som uttolkare av folkets preferenser. Dessa partier har alltså i populismens tankevärld förmågan att utröna folkviljan, alltså möjligheten att förstå samt företräda folkets preferenser. Dessa preferenser förklaras ofta som ”common sense”, sunt förnuft (Mudde 2004: 547).

Populismen är inte motståndare mot politiska partier i sig, utan till den upplevda splittringen som de anser skapats mellan folket och politikerna, eliten. Målet blir för populisterna att återupprätta en relation mellan folket och politiken genom att fungera som en förbindelse mellan dessa. Populismen blir alltså förespråkare av en ny typ av parti som eftersträvar en dialog med folket (Mudde 2004: 546).

Muddes definition av populism är också förankrat i de teorier som omfattas i denna studie, exempelvis Kriesi (2014: 362). Detta hindrar möjlig problematik kring kopplingen mellan dessa artiklar, ur vilket teorin är hämtad och därmed relationen till de möjliga enfrågepartierna i denna uppsats. Användandet av samma definition stärker säkerheten i begrepps innehållet. Då samma definition av populism har använts tillkommer en större säkerhet i att texterna diskuterar fenomen med liknande attribut (Badersten 2006: 86).

Till skillnad från den valda definitionen av enfrågeparti, innebär Cas Muddes populism inte en avsaknad av andra ideologiska identiteter. Mudde pekar på möjligheten att den populistiska ideologin sammanfogas med andra ideologier, exempelvis socialistisk populism eller nationalistisk populism. Han väljer här att definiera populism som en ”thin-centred ideology” (Mudde 2004:544). Huber och Schimpf accepterar definitionen av populism som en ”thin-centred ideology” samt poängterar skillnaden mellan höger- och vänsterpopulismens olika definitioner av vilka som ska inhysas i begreppen ”folk” och ”elit”. Inom vänsterpopulismen definieras folket oftast utifrån klassidentitet samt lägger ett större fokus på att inkludera etniska och religiösa minoriteter. Högerpopulismen har istället en definition byggd på etniska/kulturella karaktärsdrag. Båda

formerna av populism ser sig som exklusiva tolkningsföreträdare för folket (Huber & Schimpf 2017:148).

Populismen är alltså enligt Mudde en ”thin-centred ideology”. Detta innebär inte enbart att populismen kan kombineras med andra ideologier och därmed bilda partier. Populism kan även inhysas inom partier, en form av manifestation inom partiet. Trots att partier kan sakna en genomgripande populistisk policy kan man ha en populistisk ståndpunkt inom ett specifikt politiskt område eller fråga. Partier kan alltså även innehålla populistiska tendenser och uttryck (Mudde 2004: 550-551).

Att operationalisera populism på de valda partierna är en svår manöver, även i anknytning till Muddes definition. Populismen är av en flytande karaktär. Ideologin saknar tydliga rättesnören och bärs upp av narrativet kring ”folk” mot ”elit” samt viljan att maximera folkets delaktighet i beslutsfattandet. Populismen kan även både vara en central del av ett partis identitet samt ett populistiskt förhållningssätt inom en specifik fråga.

Populism är ett ord man ofta hör i media. Termen används för att benämna ett stort antal partier och ges ofta en negativ konnotation. Att ta hänsyn till uppsatsförfattarens egna exponering av detta blir oundvikligt (Mudde 2018; Hed 2017). Detta problem reduceras av Muddes definition. Då alla partier kan innehålla populism skapas möjligheten att se populismen som ett ”politiskt tillvägagångssätt”. Om detta tillvägagångssätt är positivt eller negativt framkommer inte i definitionen.

5. Teori

5.1 Huvudteorin

5.1.1. Representation

En förklaring till populismens uppkomst kretsar kring representation. En variant på detta läggs bl.a. fram av Hanspeter Kriesi artikel ”*The populist challenge*”. Här framläggs tesen hur partierna alienerar sig från sina väljare genom en alternering inom partikulturen. Författaren hämtar här inspiration från Richard S. Katz and Peter Mairs idéer kring utvecklingen av ”Cartel Parties”, kartellpartier (Kriesi 2014: 364). Dessa forskare hävdar att partiernas tidigare dialog med civilsamhället och intressegrupper har försvunnit. När partierna assimilerats in i de statliga förvaltningarna uppstår ett skifte i partiernas fokus, från att företräda en samhällsgrupp till en förvaltande roll, det blir ett kartellparti (Kartz & Mair 2009: 753, 758).

Kriesti använder denna teori för att förklara uppkomsten av populistiska partier: Kartellpartiernas partikultur har alienerat sina tidigare väljargrupper från partiet. Härav har den tidigare monologen mellan partiet och väljarbasen brutits vilket resulterat i att väljarna inte känner sig representerade av partiet (Kriesi 2014: 365- 367). Denna tes påminner om Muddes beskrivning av populismens egen världsbild där folket har tappat kontakten med makten. Kriesti anknyter till Muddes definition av populism samt menar att skapandet av kartellpartierna är sammanvävt med bilden av en ”elit”. De tidigare kartellpartierna uppfattas alltså som ”eliten” genom sin alienation från väljarna, ”folket” (Kriesi 2014: 362, 368).

I Robert A. Huber och Saskia P. Ruths ”*Mind the Gap! Populism, Participation and Representation in Europe*” diskuteras populistiska partiers relation till befolkningars upplevda brist av representation i den politiska beslutsprocessen. Författarna hänvisar här till begreppet ”representation gap” vilket de definierar som uteblivandet av åsiktsrepresentation inom den offentliga makten. Populismen använder här avsaknaden representation för att vinna stöd hos väljarna. När en politisk åsikt inte yttras bland politikerna i sammanhang som anses ämnade att företräda befolkningen kan vissa väljargrupper se sig som alienerade från politikerna då deras

åsikter inte blir synliga i det offentliga rummet. Detta kan gynna populistisk retorik då bristen på åsiktsrepresentation kan porträtteras hos populismen som en ovilja hos sittande politiker, ”eliten” att lyssna på ”folket” (Huber & Ruth 2017: 462, 465). Denna text kommer utgå från författarnas begrepp ”representation gap” för att konkretisera den teori som framkommer i Hanspeter Kriesi artikel.

Teorin som ligger till grund för denna undersökning är alltså idén om att den partipolitiska populismen härstammar från ett representation gap. Som framkommer inom de tidigare nämnda artiklarna så är denna tanke något som byggts upp och utvecklats vidare av flertalet akademiker – det kan här antas vara en vedertagen forskningstradition. Denna studie vill alltså vara en del av att försöka problematisera samt belysa nya aspekter av relationen mellan populism och representation. Målet blir att se om det sammanhang som återfinns i Ruths, Kriesis samt Hubers artiklar återfinns i de svenska kommunerna.

5.1.2 Väljarbeteende

Då denna studie har som syfte att granska varför en specifik form av politiska partier får mandat i kommunfullmäktige krävs en koppling till väljarbeteende. Här kan vi knyta samman Muddes definition av populism som en ideologi vilket kan sammankopplas med olika politiska inriktningar inom den politiska höger- vänsterdimensionen som den presenterats av Robert A. Huber och Christian H. Schimpf. Samtidigt blir det viktigt att denna summering av populistiska partier samt deras mekanismer förankras i valprocessen. Härav kommer en redovisning av relevant forskning kring väljarbeteende.

För det första behöver teorin förankras inom det nutida politiska klimatet. Här blir det nödvändigt att diskutera väljarkårens möjliga polarisering. I en text från The Policy Institute, kopplat till King's College i London diskuteras denna trend med fokus på åsikterna kring Brexit. Polariseringsen anses här vara en skiljelinje som uppstår mellan två åsiktspositioner. Polariseringsen kan här både tänkas påverka både politiska partier och väljargrupper (Duffy et al 2019:14, 20).

Ett uttryck för polarisering som omnämns är ”affective polarisation” som handlar om polarisering utifrån sociala dimensioner. De politiska motståndarna associeras med negativa personlighetsdrag

och tilldelas mindre tillit. Exempelvis kan denna form av polarisering ta sig i uttryck genom social stigmatisering av de individer man uppfattar som sina politiska motståndare. Polarisering kring enskilda sakfrågor får här en mindre central roll. Men den brittiska studien visar även på hur polariserande grupper kan inneha samma ståndpunkt i ett specifikt politiskt område och samtidigt bibehålla en social polarisering (Duffy et al 2019:23-24).

Inom Rui Antunes artikel *Theoretical models of voting behaviour* diskuteras olika teorier kring röstningsagerande bland väljare. En av dessa traditioner är ”rational choice theory” som den är utformad av Anthony Downs. Denna modell propagerar för att väljarna opererar som rationella och självständiga aktörer. Partierna fungerar likt företag som agerar för att maximera antal röster till nästkommande val. Detta gör partierna genom att försöka attrahera väljarna, att de är det bästa partiet för att realisera väljarkårens politiska preferenser. Antunes framhäver här ideologins roll som policy-indikator. Då väljarkåren inte alltid är insatt i hela partiprogrammet fungerar ideologierna som en sammanfattning av partiernas värderingar och samhällsmål. Ideologin har inget egenvärde utan är satt i förhållande till partiernas upplevda resultat (Antunes 2010: 160-161).

Detta kan tyckas gå emot Muddes tanke om populism som en ideologi. Hur kan ideologi både vara av betydelse men sakna egenvärde? Jag vill här argumentera för att en möjlig integrering av rational choice och Muddes begrepp är möjlig. Definitionen som ges av Mudde är inte beroende av någon förklaring till ’varför’ den existerar. Uppdelningen av elit och folk som en världsbild som presenteras för väljarna kan fortfarande innehålla ett funktionalistiskt värde då den ger svar på medborgarnas politiska preferenser. Begreppet ideologi får alltså olika betydelser. Inom rational choice har alltså ett partis manifestering av en ideologisk linje syftet att attrahera väljarnas åsikter. Om man därmed väljer att definiera väljarnas åsikter som ”populistiska” efter Muddes definition så blir även partiet populistiskt efter rational choice- modellen.

Inom rational choice återfinner vi även kopplingen till representation gap, kallad ”Spatial representation”. Tanken är att partierna och väljarna befinner sig på en isotropisk linje utifrån vilka åsikter partierna företräder så kan de fånga upp de väljare som har samma preferenser. Om ett större mellanrum skulle uppstå mellan de olika politiska partierna lämnas möjligheten för nya partier att fylla detta tomrum (Antunes 2010: 161).

Uppsatsen kommer att bejaka tanken om att olika partier drar till sig olika väljargrupper genom partiernas ideologiska positionering. Men detta måste också ta hänsyn till populismen som en ”thin-centred ideology” där de populistiska idéerna ger en tredje dimension till idén om ”spatial representations” isotropiska linje. Trots att det existerar ett populistiskt parti som pålyser denna sakfråga kan det fortfarande existera ett ”representation gap” vilket innebär att inte alla populistiskt sinnade väljare behöver gå till ett specifikt parti. Om partiet ifråga är högerpopulistiskt kan detta stoppa vänsterpopulistiska väljare från att rösta på partiet. Detta får även en psykologisk vinkel i anknytning till ”affective polarisation”. Att rösta på vänster- eller högerpopulistiska partier kan innebära ett socialt stigma. Detta kan undvikas genom att etablera ett nytt parti där denna antagonism saknas.

5.1.3 Sammanfattning av uppsatsens teori och frågeställning

Teorin som denna uppsats försöker utveckla är alltså inte enbart byggd kring en enskild upphovsman. Istället ser vi att den har tolkats och utvecklats av ett flertal olika forskare. Det som binder texterna samman är påståendet om att populism föds ur brister på representation. Vilket Huber och Ruth valt att benämna ”representation gap”. Denna idé finner vi även inom forskningen kring väljarbeteenden där tanken att valframgångar samspelar med politiska partiers möjligheter till att överensstämma med väljarnas preferenser.

Trots att ett parti skulle kunna beräknas som populistisk innebär detta inte en avsaknad av ”representation gap”. Partiet kan exempelvis omfatta en positionering på höger- vänsterskalan vilket utestänger en annan väljargrupp som har liknande populistiska preferenser gentemot det kommunala projektet.

Den huvudteori som uppsatsen ska pröva och avvisa är hur bristen på representation i de beslutande församlingarna, alltså kommunerna, skapar grogrund för ett populistisk narrativ vilket sedermera kan utvecklas samt användas av populistiskt sinnade partier. Uppsatsen kommer här att testa nödvändigheten av ett ”representation gap” för framgångar/bildandet av populistiskt sinnade enfrågepartier. Tanken blir att enfrågepartierna genom sina populistiska tendenser tar sig in i kommunfullmäktige.

H.1 *Konsensus kring infrastrukturfrågan i kommunfullmäktige orsakar en representationsbrist.*

H.2 *Representationsbristen skapar missnöje, vilket leder till populistiskt sinnade väljare.*

H.3 *Enfrågepartier använder populistisk retorik för att attrahera dessa väljare vilket leder till representation inom kommunfullmäktige.*

5.2. Alternativa hypoteser

5.2.1. Valdeltagande

I Ingmar Wörlunds text om lokala partier belyser författaren valdeltagandet som ett möjligt samspel gentemot uppkomsten av lokala partier. Författaren själv frambringar resultatet att det existerar ett samband mellan brist på valdeltagande samt förekomsten av lokala partier. Men Wörlund framför även en studie som påvisar det motsatta, Torbjörn Arsteins norska studie från 1997. Här framkommer istället det motsatta resultatet, Arstein menar att populistiska partier och ökat valdeltagande hör samman (Wörlund 1999: 56).

Wörlund belyser valdeltagandet som en indikator på befolkningens tillit gentemot det politiska etablissemanget. Tanken är att minskat valdeltagande hos kommuninvånarna är ett agerande av väljarna för att visa missnöje gentemot de sittande politikerna (Wörlund 1999: 55). Här finns det en koppling mellan legitimitet och väljarbeteende. Lågt deltagande skulle innebära att de sittande politikerna saknar ”godkännande” av en stor andel av befolkningen. En större delaktighet i den demokratiska processen ökar alltså tilliten till politikerna då kommunens invånare – genom sina val – har haft en direkt påverkan av kommunfullmäktiges politiska konstellation.

Uppsatsen kommer att utgå från antalet röstberättigade som deltar i respektive kommun. Både val till riksdag samt kommun kommer att tas med då möjliga indikatorer skulle kunna uppstå när dessa jämförs. Statistiken innefattar även val till landsting/region då fokuset på studien ligger i större infrastrukturprojekt så innefattas ofta regionerna i denna ekvation. Fokus hamnar på kommunvalen

då dessa har en mer direkt koppling till de lokala enfrågepartierna samt uppsatsen. Statistiken är hämtad på SCB.

Alternativ hypotes: Högre valdeltagande minskar populistiska preferenser i kommunen vilket hindrar populistiska enfrågepartier från att komma in i fullmäktige.

5.2.2 Social utsatthet

En annan möjlig katalysator för populism finner vi i social utsatthet. Alltså att marginalisering i samhället genom exempelvis ekonomisk utanförskap kan göra det troligare att man röstar på ett populistiskt parti. Detta då social alienation skulle kunna frammana förakt för den rådande ”politiska eliten”. För att mäta denna variabel kommer arbetslöshet användas. Detta är hämtat ur Wörlunds tidigare nämnda text. Wörlund får inte fram något utfall med denna variabel, men detta förhindrar inte ännu ett försök. På grund av åldern på Wörlunds studie kan en uppdatering behövas. Möjliga tidsbundna faktorer skulle kunna ge annat utfall av resultatet. Exempelvis skulle starkare kopplingar mellan partierna med specifika samhällsgrupper kunna förhindra att socialt utanförskap skulle kunna få utlopp i bildandet av andra partier (Wörlund 1999: 55-56). Som tidigare nämnt kan arbetslösheten tänkas ha en specifik relation till enfrågepartierna, något man kanske inte återfinner inom lokalpartier i allmänhet.

Den variabel jag har använt mig av är hämtad från SCB och Arbetsförmedlingen vilket sedan bearbetats av Kolada. Arbetslöshet kan betraktas som svåranalyserat vilket blir tydligt genom Arbetsförmedlingen och SCB:s olika metoder för att mäta fenomenet. Då exempelvis Arbetsförmedlingen beräknar utifrån individer som skrivit in sig som arbetssökande på myndigheten och kan omfatta individer med deltidsarbeten. SCB har istället en betydligt större andel studerande inom sin statistik då de utgått från utvalda informanter och kan härav fånga upp individer som inte är aktiva arbetssökande (SCB 2018)

Alternativ hypotes: Socialt utanförskap leder till ökat stöd för partier med populistisk retorik vilket får in dessa i fullmäktige.

6. Analys

6.1. Kommunernas partipolitiska konstellationer

6.1.1. Lund

Idén om spårvagnar i Lund föddes ur en känsla av nödvändig kollektivtrafiks expansion. Anledningen till detta ska varit kommunens befolkningsökning vilket skulle skapa belastning gentemot existerande kollektivtrafik. Tanken på spårvagnar var här en del av en längre diskussion inom Lunds kommun och har funnit i cirkulation sedan 80-talet. Syftet med spårvagnlinjen är att vara en del av Lundalänken, en transportsträcka mellan Lunds centralstation och forskningsanläggningen ESS (Spårväg Lund C - ESS 2018).

Kommunalvalet 2014 resulterade i en tillbakagång för partier som Folkpartiet och Moderaterna medan Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna växte. Både Feministiskt initiativ och FörnyaLund tog i detta val plats i kommunfullmäktige (Valmyndigheten 2014a). Inför valet 2014 drogs diskussionen om spårvagnar upp i anslutning till kommunvalet. Under valupptakten utfrågades de olika partierna om deras ställningstagande gentemot spårvagnsprojektet av Sydsvenskan. Resultatet visade på att Folkpartiet, Socialdemokraterna, Moderaterna och den stora majoriteten av partier i valet propagerade för att någon form av spårvagnsbana skulle etableras i Lunds kommun. Samtidigt förhåller sig Sverigedemokraterna, Feministiskt initiativ samt FörnyaLund sig skeptiska till detta beslut (Kuprijanko 2014b; 2019).

Beslutet om att låta spårvagnstrafik operera mellan sträckan som utgör Lundalänken togs i kommunfullmäktige 2015 (Kuprijanko 2015). FörnyaLunds motion om att instifta en folkomröstning i kommunen fälldes ett år senare i fullmäktige (Kuprijanko 2016). I valet 2018 ökade FörnyaLund sitt valresultat, från 6,37 till 8,57. Även Liberalerna gick kraftigt framåt i valet och hamnade på 13,41% vilket kan jämföras med 2010:s resultat på 10,64% (Valmyndigheten 2018b)

6.1.2. Skellefteå

Meningen bakom Centrumbron var enligt kommunen en omfördelning av trafikflödet. Kommunen skriver bland annat att det nuvarande trafikläget orsakar säkerhetsrisker samt miljöproblem i stadskärnan. Detta är framförallt på grund av placeringen av den statliga E4 vilket går genom Skellefteå centrum via Viktoriabron. De andra två broarna i staden, Parkbron samt Lejonströmsbron får genom sin placering samt begränsade trafikkapacitet inte möjligheten till absorbering av den ökande trafiken. Resultatet av detta blir en ackumulation av trafik till Viktoriabron (Skellefteå kommun 1. 2014).

2012 resulterade en votering i kommunstyrelsens arbetsutskott till bearbetandet av riktlinjer för byggandet av en ny bro genom Skellefteå centrum. Under kommunfullmäktiges budgetdebatt framkom att endast Socialdemokraterna ställde sig positiva till byggandet av bron. Bland motståndarna kan Folkpartiet och Centerpartiet nämnas (Israelsson 2012; Holgersson 2012).

Efter ett beslut i kommunfullmäktige 2013 hölls det 2014 i Skellefteå kommun en folkomröstning om huruvida en bro skulle byggas i Skellefteå centrum. Denna folkomröstning hade sitt ursprung i Intressegruppen Centrumbron, ett lokalt folkinitiativ. Folkomröstningen resulterade i en avvisning av byggandet (Skellefteå kommun 2. 2014). Resultatet blev att 57,84% röstade mot byggande medan 37,17% röstade för, det totala valdeltagandet var 55,41% av de röstberättigade (Skellefteå kommun 2016). Samma år hölls kommunalvalet i Skellefteå vilket resulterade i en ökning för moderaterna samt Socialdemokraterna. De andra partierna som blev representerade i fullmäktige blev Folkpartiet, centerpartiet, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna (Valmyndigheten 2014c).

2017 anordnade Skellefteå kommun en presskonferens där man presenterade planer för ett byggandet av en bro i Skellefteå stadskärna. Detta orsakade kraftiga reaktioner från Liberalerna vilket exempelvis bedömde situationen som ett ”svek” gentemot folkomröstningen och härav Skellefteås invånare. Uttalande alluderar det normativa och populistiskt lagda påståendet att invånarna/folket har veto i beslutsfattandet (Stål 2019). Under kommunvalet 2018 tillkom inga nya partier till fullmäktige (Valmyndigheten 2018c).

6.1.3 Stockholm

Frågan om någon form av trafikavgift har länge diskuterats bland politikerna i Stockholms kommunfullmäktige. Diskussionen försvårades även av den statliga inblandningen i frågan. Efter valet 2002 skapades en överenskommelse på 121 punkter mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Inom denna överenskommelse fastslogs att öppna för trängselavgift på beslut av kommuner eller landsting/regioner. Men då det fastslogs att trängselavgiften skulle betraktas som en skatt krävdes lagföring från riksdagen (Gullberg & Isaksson 2008: 72-73).

När det kom till debatten om trängselskatt i Stockholm stad ser vi en koppling till populismen genom kommuninvånarnas narrativ kring folkomröstningen samt dess relation till politikerna. Cas Muddes definition av populism som en ”demokratifierad”- ideologi gör sig gällande genom flera uttalanden av Stockholms väljare. Speciellt en känsla av att bli överkörda av det politiska etablissemanget då man poängterar specifikt socialborgarrådet Annika Billströms uttalande om att ingen trängselavgift skulle genomföras under den berörda mandatperioden. Detta kom att tolkas som ett svek mot väljarna (Henriksson 2008: 238-239).

Under valet 2002 blev diskussionen kring en trafikavgift åter aktuell då Folkpartiet och Moderaterna drev en offensiv kampanj mot vägavgifter där de kritiserade Socialdemokraternas ovilja till ställningstagande i frågan. Anledningen till Socialdemokraternas upplevda diffusa hållning i avgiftsfrågan anses varit splittringen inom partiets väljarkår samt inom partidistriktet i Stockholms län. Det socialdemokratiska socialborgarrådet, Annika Billström, kom några veckor innan valet att ge löftet; inga trafikavgifter under kommande mandatperiod (Gullberg & Isaksson 2008:61-63). Efter kommunvalet 2002 var centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Moderaterna representerad i Stockholms kommunfullmäktige (Valmyndigheten 2002).

De främsta företrädare för etablerandet av trängselavgiften/trängselskatten var bland annat partier med bakgrund inom miljörelsen; Stockholmspartiet samt Miljöpartiet men även Vänsterpartiet stod för denna linje (Gullberg & Isaksson 2008: 24, 78). Motståndet kom istället från Motormännens riksförbund samt Moderata samlingspartiet och Folkpartiet, nu Liberalerna (Gullberg & Isaksson 2008: 62, 71-72). Socialdemokraterna, likt många andra partier var delade i frågan om trängselavgift men kom under den kommunala folkomröstningen 2006 att fullt ut stödja

införandet av en trängselskatt. Folkomröstningen sluttade med 51,3% för trängselskatt mot 45,5% mot (Gullberg & Isaksson 2008: 139, 144). Valet 2006 slutade med en minskning för Folkpartiet och Socialdemokraterna medan Moderaterna samt Miljöpartiet växte (Valmyndigheten 2006).

6.1.4. Göteborg

Debatten kring trängselskatten i Göteborg är starkt kopplat till dess syfte: finansiera det ”västsvenska paketet”, ett multifasiterat och regionalt infrastrukturprojekt. Idén bakom detta härstammar från ett statligt initiativ som påbörjades 2008-2009. Syftet var bland annat framtagandet av metoder för delad finansiering av infrastrukturprojekt i Sveriges regioner. Ett av dessa kom att bli Västsvenska paketet. Trängselskatten fick här funktionen som finansieringsmedel, men även trängsel-reducering samt miljöaspekter såg som viktiga incitament för ett införande (Bergström Jonsson 2015: 3).

Skepticism framkom bland politikerna i kommunfullmäktige under beslutandet om medfinansieringen av trängselskatt. Trots detta kunde beslutet godkännas av fullmäktige utan någon votering i januari 2010. Under mötet framkom problematisering av förslaget från exempelvis folkpartisten Helene Odenjung vilket trots detta inte opponerade sig mot själva beslutet (Grahnhinnfors 2010). Det enda parti som opponerade sig till detta beslut i kommunfullmäktige var Sverigedemokraterna. Detta förtydligas i Skatteutskottets betänkande angående propositionen 2010/11: 133, om trängselskatten i Göteborg. Här framkommer även att Sverigedemokraterna motsätter sig trängselskatt på nationell nivå. I sin reservation angående propositionen ställer partiföreträdaren David Lång sig skeptisk till trängselskatt och föreslår en kommunal folkomröstning i frågan (Skatteutskottet 2010: 10).

Kommunalvalet på hösten 2010 resulterade i att ett nytt parti, Vägvalet, avancerade in i kommunfullmäktige med ett röstresultat på 5,3%. Samtidigt åkte Centerpartiet ut ur fullmäktige medan Socialdemokraterna och Folkpartiet backade. Sverigedemokraterna gick likt Vägvalet starkt framåt och landade på 4,4% (Valmyndigheten 2010). Ett folkinitiativ drev denna nya mandatperiod för en kommunal folkomröstning angående införandet av trängselskatten. Efter att uppnått det adekvata antalet namnunderskrifter för att folkomröstningen skulle läggas fram i kommunfullmäktige. På grund av den nya lagen om kommunala folkomröstningar kunde det

fortfarande förhindras med en kvalificerad majoritet av kommunfullmäktige (Johansson 2014: 101). Beslutet stöddes här av Vägvalet och Sverigedemokraterna som var motståndare till skatten. Av de andra partierna var endast Moderaterna som var för en folkomröstning, de andra partierna opponerade sig mot folkomröstningen samt ställde sig positiva till trängselskatten (Grahm-Hinnfors 2013). På grund av Moderaternas ställningstagande för en folkomröstning kunde denna godkännas i fullmäktige 2013 där det beslutades att hålla röstningen samtidigt som riksdagsvalet 2014. Trots att Moderaterna ställde sig positiva till folkomröstningen argumenterade de även för att behålla trängselskatten (Johansson 2014: 101).

Folkomröstningen 2014 slutade med en seger för trängselskattmotståndarna. Med ett valdeltagande på 73,5% av de röstberättigande resulterade folkomröstningen i att 56,9% ställde sig mot trängselskatten (Andersson & Oscarsson 2015: 87-90). Samtidigt slutade valresultatet med att Vägvalet backade till 4,89, även Moderaterna, Socialdemokraterna samt Folkpartiet backade. Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet ökade sina röster medan Feministiskt initiativ avancerade in i kommunfullmäktige (Valmyndigheten 2014b).

Efter folkomröstningen framlades trängselskatten för den ny tillträdde kommunfullmäktige. Samlingen valde här att fortsätta med trängselskatten med hänvisningar till folkomröstningarnas rådgivande natur (Göteborgs stad u.å.). En SOM-undersökning från 2017 visar att infrastrukturfrågor är i betydligt viktigare för Göteborgarna gentemot Sveriges nationella nivå. Två SOM-undersökningar från 2006-2017 och 2016-2017 visar på andra aspekter av Göteborgs väljare. Det framkommer exempelvis att individer som förhåller sig skeptiska till Västlänken och trängselskatt innehar mindre tillit gentemot lokalpolitikerna (Andersson, Oscarsson & Solevid: 131, 141). Valet 2018 blev en förlust för Vägvalet vilket åkte ut ur kommunfullmäktige samtidigt som det nybildade partiet Demokraterna kom in med 16,95% av rösterna. Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet kom även de att öka i antalet röster (Valmyndigheten 2018a).

6.2. Identifierande av populistiska- och enfrågepartier

6.2.1. Sverigedemokraterna

Uppsatsen kommer argumentera för att Sverigedemokraterna kan tolkas som ett populistiskt parti inom kategorin högerpopulism. Om vi utgår från Muddes definition av populism motsäger vi inte Sverigedemokraterna när de beskriver sig själva som socialkonservativa eller nationalistiska, populismen kan integreras istället med dessa (Sverigedemokraternas principprogram 2014: 3).

I Sverigedemokraternas principprogram, antaget 2011, ser vi flera tendenser till populism utifrån Muddes definition. Exempelvis framträder en vilja till att öka ”folkstyret” vilket framkommer då partiet strävar efter att öka antalet folkomröstningar (Sverigedemokraternas principprogram 2014: 6). Detta kan tolkas som en syn på den positiva demokratinormen inom Muddes begreppsdefinition, alltså synen på att det är önskvärt att maximera folkets möjlighet att styra politiken.

”Vi ser således förekomsten av en gemensam nationell och kulturell identitet bland befolkningen i staten som en av de mest grundläggande hörnstenarna i en stark och väl fungerande demokrati.” (Sverigedemokraterna principprogram 2014: 6)

Sverigedemokraterna anser här att demokratin är beroende av en tydligt definierat ”folk”. För att en demokrati ska fungera anses det här vara nödvändigt att veta för vilka denna demokrati/folkstyre gäller. Lösningen blir att förena befolkningen kring en specifik ”kulturell identitet”. För att räknas till folket behöver man uppfylla vissa krav. Detta kan jämföras med Hubers och Schimpfs beskrivning av högerpopulism vilket här definieras av sin exklusiva formulering av folket, likt Sverigedemokraterna genom exempelvis kulturella och nationella yttringar.

Uppsatsen kommer inte definiera Sverigedemokraterna som ett enfrågeparti efter den valda definitionen. Detta då partiet bedriver olika former av politiska frågor. Som exempel kan nämnas valuta- och försvarspolitik (Sverigedemokraternas principprogram 2014: 30, 39).

6.2.2 Feministiskt initiativ

Feministiskt initiativs möjliga status som populistisk parti kan ses som kontroversiellt. Analysen av detta parti görs utifrån deras valplattform från 2014. Detta material påvisar åtminstone drag av att vara populistiskt sinnat, specifikt vänsterpopulistiskt. Partiet skriver bland annat:

”Det behövs en ny politisk kraft som utmanar de gamla ideologierna i riksdagen.

Diskriminering, sexism och rasism kan inte härledas ur klassförtryck och kapitalism. /.../. Inte heller liberalism, med fokus på individens rättigheter, räcker för att möta strukturell ojämlikhet. Lönediskrimineringen finns i alla lönekategorier.” (Feministiskt initiativ 2014)

Partiets definition av feminism blir här ”över-ideologisk”. För att kunna lösa samhällsproblemen räcker inte de gamla partierna som anses ha spelat ut sin roll. Istället härbärgerar Feministiskt initiativ en specifik förmåga att uttyda majoritet och minoritetsgruppers intressen. Partiet kan härav ses beskriva de ”etablerade partierna i riksdagen” som blinda/alienerade från de samhällsproblem som folket få utstå (Feministiskt initiativ 2014).

Feministiskt initiativ skulle kunna inhysas under kategorin vänsterpopulistiska partier. Detta genom deras samspel med definitionen som Huber och Schimpf givit ordet vänsterpopulism. Här anses folk-begreppet även innehålla olika former av minoritetsgrupper. Med anknytning till Mudde framhävs även hur vänsterinriktade populistiska partier framhåller sig själva som uttolkare av folkets intressen. Feministiskt initiativ kan ses som innehållande denna dimension av populism då man beskriver deras feministiska ideologi som en ”kanalisering” av majoritet- och minoritetsgruppers intressen (Feministiskt initiativ 2014).

Det finns här en fortsatt diskussion i huruvida partiet bör betraktas som ett parti innehållandes populistiska drag eller ett vänsterpopulistiskt parti. Uppsatsen kommer ändå att argumentera, med stöd i Mudde samt Huber & Schimpf, att partiet innehåller populistiska element och en definition av folk som placerar dem i kategorin ”vänster”. Partiets starka fokus på ”jämställdhetsfrågor” leder inte till att Feministiskt initiativ definieras som ett enfrågeparti i denna uppsats. Då de även uttrycker antirasism samt miljöfrågor som viktiga (Feministiskt initiativ 2014).

6.2.3 FörnyaLund

Det lokala partiet FörnyaLund bildades 2014 ur en lokal förening mot planerna inom Lunds kommun att etablera spårvagnslinje; organisationen Aktion för spårvägsfritt Lund. Partiets företrädare härstammar från redan etablerade partier, exempelvis Moderaterna och Miljöpartiet (Kuprijanko 2014a). Partiets första ordförande Sverker Oredsson hade själv bakgrund som kommunalråd för Folkpartiet (Annerstedt & Hjort 2018). Partiets starka koppling till spårvagnarna ser man tydligt genom partiets härkomst i en organisation som bildats ur motståndet mot spårvagnsprojektet. När mötet är slutfört är oppositionen mot spårvagnarna den enda ståndpunkten partiet har på sin valplattform (Kuprijanko 2014a).

I en intervju från partiets bildande i Sydsvenskan framhäver partiets representanter åsikter som kan sammanfalla med den ideologiska populismen. Här finner vi kritiken av de etablerade partierna som byggda på en negativ struktur vilket hämmar spårvagnsmotståndet inom dessa partier. Samtidigt yttrar den dåvarande partiordföranden Sverker Oredsson att kommunen har ett ”demokratiskt underskott” när det kommer till spårvagnsfrågan. Anledningen är här spårvagnsmotståndarnas avsaknad av representation i kommunfullmäktige (Kuprijanko 2014a).

I en debattartikel i Sydsvenskan från 2017 skriver FörnyaLunds företrädare Börje Hed ett försvar mot krönikören Andreas Ekström. Med hjälp av termerna ”folk” och ”elit” påstår Hed att eliten saknar dialog med folket, Ekström anses här tillhöra eliten. Hed hävdar att partipiskan inom de etablerade partierna gör att medlemmarna i kommunfullmäktige inte röstar efter sitt samvete, alltså mot spårvagnsprojektet. Hed frammanar även idén att detta även skulle kunna gälla kommuninvånarna. Han väljer sedan att jämföra detta med internationella fenomen som Brexit och valet av Donald Trump i USA, vilket artikelförfattaren påstår kan ha att göra med ”elitens” ovilja att lyssna på ”folket”. Hed använder här ett tydligt populistiskt bildspråk där han definierar både internationella och lokala problem som är skapta ur polemiken mellan en elit som inte lyssnar på folket. Det måste här även klargöras att Hed inte identifierar sig som populist. Enligt artikeln framstår det mer som att han vill förhindra uppkomsten av populistiska partier (Hed 2017).

6.2.4 Vägvalet

I en debattartikel i DagensSamhälle från 2014 av partiledaren Theo Papaioannu samt partisekreteraren Håkan Andersson framkommer partiets starka fokus på infrastrukturfrågor. Debattörerna framhåller här att Vägvalet bildades som partipolitisk opposition mot trängselskatten samt Västlänken (Andersson & Papaioannu. 2014). Frågan huruvida detta gör partiet till ett enfrågeparti handlar om hur man analyserar trängselskatten och Västlänken. Då dessa båda projekten innefattas som delar i det större projektet: ”Västsvenska paketet”. Trängselskatten fungerar här som metod för att finansiera delar av detta projekt. Västlänken är här en del av det Västsvenska paketet. Motståndet till Västlänken blir här en förknippat med trängselskatt då det är två delar av samma projekt (Västsvenska paketet. u.å.).

Kritiken mot trängselskatten uppstod och har utvecklats i samspel med kritik av olika projekt inom Västsvenska paketet. Detta påvisas av Folke Johansson i redovisningen av västsvenska SOM-undersökningar inom ämnet. Speciellt kritik gentemot byggandet av Västlänken samt Götalandsbanan sammanfaller här med trängselskatten. Motståndet till trängselskatten kan härav även ses som samspelande med motstånd till andra projekt (Johansson 2013: 159-161).

Möjligheten att definiera Vägvalet som ett enfrågeparti blir härav möjligt på basis av att deras huvudfrågor är tätt förknippade med varandra. Samtidigt kan Vägvalets roll som ett enfrågeparti ses via partiets fokus på infrastrukturfrågor. Vi kan här utgå från definitionen av enfrågepartier som givits av Meguid där partiets existens kretsar kring en specifikt fråga, i detta fall infrastruktur.

Med tiden utvecklar partiet andra åsikter i relation till andra politiska frågor, vilket kan upptäckas via deras budgetförslag, 2014. Men det som identifierar partiet som ett enfrågeparti är det fokus som läggs på infrastrukturfrågan vilket har en dominerande roll i budgeten. Frågor om trafik/ infrastruktur dominerar samt integreras i de andra policyområdena (Vägvalet 2014: 3-4).

Partiledningen är tydlig med att detta är partiets huvudfråga samt anledningen till partiets bildande. I Meguids definition inom enfrågepartierna lämnas rum för andra ställningstaganden. Det som särskiljer dessa partier från andra är deras existensberättigande, både inom partiet men även utåt mot väljarna där det skapas kring en specifik politisk fråga, vilket vi finner i Vägvalet.

Partiet visar även på olika populistiska tendenser. Vilket kan framställas ur partiledningens sätt att argumentera. Något som vi finner i debattrepliken i Dagens samhälle:

”Varför är det så svårt att se att göteborgarna helt enkelt inte vill ha skatten? Detta efter två namninsamlingar, en folkomröstning och ett nystartat parti [Vägvalet] som valts två gånger.”

(Andersson & Papaioannu. 2014)

Den populistiska idén om att folkviljan bör vara styrande inom politiskt beslutsfattande syns via uppmaningen att följa folkomröstningen. Vi ser även hur debattörerna från Vägvalet sammanlänkar sitt egna partis valframgångar med kommunens befolkning. Att partiet skulle ha valts in i kommunfullmäktige vid två tillfällen framstår här som en indikator på preferenserna hos Göteborgs invånare. Den populistiska tanken om att partiet ifråga är en manifestation/uttolkare av folkviljan ligger inte långt borta från debattartikelns påstående (Andersson & Papaioannu. 2014).

6.2.5. Demokraterna

I en debattartikel i Göteborgs-Posten från 2017 presenterar det nybildade partiet Demokraterna i Göteborg, DEM, sina visioner för staden. Här uttrycker de opposition till Västlänken men även andra politiska frågor: äldreomsorg, skolan samt korruptionsbekämpning. Detta problematiserar möjligheten att definiera Demokraterna som ett enfrågeparti (Wannholt, Martin et al 2017).

Partiets roll som enfrågeparti är inte lika tydlig som hos Vägvalet. I en SOM- undersökning från 2017 visar hur deras sympatisörer bland väljarna uppfattar Västlänken enbart som något negativt. Om detta stämmer kan det finnas ett samband mellan väljarnas motstånd till Västlänken samt deras sympatier för Demokraterna (Andersson, Oscarsson & Solevid 2018: 136-137). Västlänken roll inom partiet syns även i att partiledaren Martin Wannholt blev utesluten från sitt förra parti, Moderaterna, delvis på grund av sitt samarbete med Vägvalet. Wannholt argumenterar i samband med uteslutningen även för att kommunen bör följa den kommunala folkomröstningens resultat och avskaffa trängselskatt (Höglund 2014).

En annan aspekt av Demokraterna, vilket framhäver vikten av Västlänken, är att flera partimedlemmar har sin bakgrund inom Vägvalet. I tidigare sektion där detta parti presenterades

framkom Vägvalets fokus på infrastrukturfrågor, centrerat kring Västlänken och trängselskatten. Flera av de tidigare medlemmarna inom Vägvalet beskriver att partibytet var ”naturligt” efter att Vägvalet hade lagt ner som parti (Larsson 2019).

Demokraternas retorik innehar flera populistiska drag. Inom den tidigare nämnda debattartikeln i Göteborgs-Posten återfinns vi argumenteringen för att kommunfullmäktige bör följa resultatet av kommunala folkomröstningar. Samtidigt som partiet framhäver att politik ska formas i ”dialog” med kommunbefolkningen. Dessa två påståenden kan tänkas synliggöra uppfattning och viljan inom Demokraterna av att vara partiet som förmedlar folkviljan (Wannholt, Martin et al 2017).

Demokraternas populistiska ådra blir tydlig i anknytning till partiets syn på de etablerade partierna. Något som kan sammanfattas i följande citat från debattartikeln: ”*Kloka göteborgare vill inte bo i en rödgrön eller blå stad. De vill bo i en bra stad*” (Wannholt, Martin et al 2017). Partiet frammanar här den populistiska retoriken av att företräda vad Cas Mudde kallar ”common sense”, sunt förnuft (Mudde 2004: 547). Detta gör Demokraterna genom att visa hur de företräder ”kloka göteborgare”. Motståndet till de etablerade politiska blocken är också synligt i partiets retorik. Detta syns exempelvis i det nämnda citatet där de politiska partiernas blockpolitik ställs mot Demokraternas ”kloka” politik. Demokraterna framhåller även de etablerade partiernas alienation från väljarna. Här målar Demokraterna upp sina motståndare i kommunfullmäktige som fokuserade på politisk ”makt” istället för kommuninvånarnas bästa (Wannholt, Martin et al 2017).

Enligt två SOM-undersökningar, utförda 2006 -2017 samt 2016-2017 framväxer en bild av relationen mellan tillit till lokalpolitikerna och synen på infrastrukturprojekt. I undersökningarna framgår en växande relation mellan att vara negativt inställd till trängselskatt och Västlänken samt att misstro lokalpolitikerna (Andersson, Oscarsson & Solevid 2018:141). När man jämför denna information med den tidigare nämnda statistiken kring att Demokraternas sympatisörer uteslutande upplevs negativt inställda till Västlänken framkommer en länk mellan misstro mot de etablerade politikerna och detta parti. Om de andra partierna kan sammanlänkas med de i teorin nämnda kartellpartierna skulle kopplingen till populismen kunna stärkas.

Den koppling som växer fram mellan infrastrukturfrågornas relation till Demokraterna tyder på att partiet sammanlänkas till denna typ av frågor. Samtidigt framkommer ett mindre konkret fokus på infrastrukturprojekt i jämförelse med Vägvalet. Om partiet visar svagare tecken på att vara ett

enfrågeparti så framkommer en starkare relation gentemot populism. Demokraterna i Göteborg visar i sitt sätt att debattera på en världsbild där de etablerade partierna i kommunen alienerat sina väljare. Demokraterna framställer även en bild av den politiska situationen som skapad ur de etablerade partiernas oförmåga till att lyssna på kommunbefolkningens preferenser. Ett narrativ kopplat till Muddes definition av populism.

6.3. Resultatet av de alternativa hypoteserna

6.3.1 Valdeltagandet

Tabell 2, Valdeltagande efter region, valår - räknat i procent (SCB 2020b)

Valdeltagande i riksdagsval, procent						
	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Stockholm	81	80,7	82,4	85	85,8	87,3
Lund	84,9	84,2	85,8	87,3	88,6	89,7
Göteborg	78,9	77,5	79,5	82,7	82,8	84,3
Skellefteå	83	81,4	83,3	85,6	86,7	87,9

Tabell 3, Valdeltagande efter region, valår - räknat i procent (SCB 2020b)

Valdeltagande i regionfullmäktigval, procent						
	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Stockholm	76,7	77,4	78,7	81,5	82,1	83,5
Lund	82,1	81,4	82,8	83,9	84,7	86,2
Göteborg	72,2	72,9	74,7	77,7	78,5	80,5
Skellefteå	81,3	79,7	80,8	83,1	84,4	85,6

Tabell 4, Valdeltagande efter region, valår - räknat i procent (SCB 2020b)

Valdeltagande i kommunfullmäktigval, procent						
	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Stockholm	76,9	77,7	79,1	81,6	82,1	83,5
Lund	82,3	81,6	83	84,1	84,7	86,4
Göteborg	73,4	74,1	76,2	79	79,2	81
Skellefteå	81,8	80,1	81,5	83,8	84,9	86,2

I tabellerna ser vi ett relativt starkt valdeltagande trots att detta varit lägre på den kommunala nivån i jämförelse med den nationella. Under valet 1998 och framåt ser vi en procentenhets skillnad mellan Stockholm, Göteborg kontra Lund, Skellefteå. I de två större städerna befinner sig valdeltagandet bland de röstberättigade på en lägre nivå än hos de medelstora städerna Lund och Skellefteå. Samtidigt ser vi att andelen valdeltagande har ökat i alla fyra kommunerna under de medtagna valperioderna (Tabell 2; Tabell 4).

Exempelvis ser vi ett nedgående deltagande i Stockholms kommun för valet till riksdagen 2002. Det valdeltagandet inom kommunvalet samma år har istället ökat. I Skellefteå ser vi under samma period en liknade utveckling i riksdagsvalet för samma år, i jämförelse med Stockholm är denna minskning på flera procentenheter. Under perioden för folkomröstningarna inom respektive kommuner blottas ingen större negativ förändring i statistiken. Vi kan härav inte urskilja något större samband av valdeltagandet kring vilka kommuner som innehar enfrågepartier (Tabell 4).

6.3.2 Arbetslöshet

Tabell 5, Arbetslöshet 18-64, andel (%) av befolkning (Kolada 2020)

Arbetslöshet							
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Göteborg	7.0	6.3	5.8	6.0	6.5	6.4	6.6
Lund	4.9	3.8	4.1	4.3	4.7	5.3	4.5
Skellefteå	7.6	6.7	7.5	7.0	7.8	8.0	7.5
Stockholm	3.6	2.9	3.4	4.0	4.5	4.7	4.4

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
4.8	3.9	6.1	8.0	6.8	6.8	7.1	6.7	6.3	6.0	5.5	5.7	5.5
3.4	2.8	3.5	4.3	4.0	4.1	4.1	4.1	3.9	3.8	4.0	4.5	4.5
5.3	5.0	8.1	10.1	8.4	8.2	7.7	7.4	6.4	6.2	5.9	5.5	4.7
3.7	3.0	4.0	5.3	5.1	5.0	5.4	5.1	4.9	4.7	4.6	4.9	4.7

Analysen av datan som sammanställts inom Kolada finner inga tydliga samband mellan bildandet av lokala partier eller närliggande val. Vägvalets bildande i Göteborg samfaller med kommunvalet 2010 och en hög arbetslöshet inom kommunen, 10%. Inom folkomröstningen och kommunalvalet 2014 har arbetslösheten sjunkit till 6,7%. Vid nästkommande val återfinns en ny ökning från tidigare året till 5,7%. Åren innan Demokraterna bildas 2017 så har Göteborg samtidigt upplevt en dalande arbetslösheten sedan 2013.

I Lunds kommun existerar en relativt statisk siffra på långtidsarbetslöshet sedan ett antal år tillbaka när FörnyaLund bildas 2014. Samtidigt är denna siffra på 4,1– betydligt lägre än för de andra kommunerna i undersökningen. Trots att Lunds kommun har en låg andel arbetslöshet i relation till de andra kommunerna sedan år 2000 så är arbetslöshetssiffran för år 2014 nära Lunds medelvärde: 4,13. Åren kring bildandet av FörnyaLund samt den protestorganisation som uppstod åren innan partiet, uppkom här i en tid då arbetslöshetssiffran hade befunnit sig stabilt under en längre tid. När man jämför Lunds siffror med Göteborg så blir det alltså svårt att detektera något samband mellan trender inom arbetslösheten och uppkomsten av enfrågepartierna.

I Skellefteå ser vi kring perioden som folkomröstningen instiftades en reducering av arbetslösheten. Detta är från en arbetslöshet på 10,1%, 2010 vilket är den högsta siffran bland de fyra kommunerna. Stockholm har här en ökning av arbetslöshet under perioden då trängselskatten är debatterad i kommunfullmäktige. Trots detta ser vi inget enfrågeparti bland nya partier. Det bör nämnas att denna siffra är väldigt låg i förhållande till de andra kommunerna. 2001 har Stockholm en arbetslöshet på 2,9% ett av de lägsta siffrorna i statistiken.

Likt de andra höjningarna och dalarna kring kommunerna är det svårt att veta hur en möjlig social utsatthet skulle bestå hos kommuninvånarna efter de fått jobb. Om en individ lever i arbetslöshet en länge tid finns det alltså en risk att missnöjet från utanförskapet tenderar att kvarstå, åtminstone efter ett år. Detta kan skapa en förskjutning av det missnöjet som kan tänkas skapa populism. Även om vi tar hänsyn till detta återfinns vi inga tydliga samband mellan uppkomsten av enfrågepartierna samt arbetslösheten.

Om vi ser de långtidsarbetslösa som potentiella väljare för enfrågepartierna så finns det en avsaknad av detta i Lund och Stockholm. Inget av fallen har en särskilt stort antal arbetslösa under perioderna

respektive infrastrukturprojekt diskuteras i kommunerna. Samtidigt borde den höga långtidsarbetslösheten i Skellefteå på 7,4% i kommunvalet 2014 samt 5,5% i kommunvalet 2018 kunnat resulterat i ett väljarunderlag för ett populistisk enfrågeparti (Tabell. 4).

7. Slutsats och fortsatt forskning

Testandet av de två alternativa hypoteserna har inte lyckats ge någon förklaring till varför lokala enfrågepartier bildats eller inte bildats. Både arbetslöshet och valdeltagande saknar positioneringen som ensam förklaring till varför enfrågepartier uppstår på lokal nivå. Samtidigt är det viktigt att klarifiera att de bör testas även inom ett större urval av kommuner då faktorerna kan tänkas ha en påverka i samspel med andra fenomen, exempelvis skattetryck, utbildningsnivån hos befolkningen eller antalet kommuninvånare som är etnifierade.

När det kommer till representationsgapets möjliga påverkan av enfrågepartiernas inträde i kommunfullmäktige återfinns tecken som stödjer den framlagda huvudteorin. Både i Skellefteå och Stockholm ser vi hur partier i fullmäktige tagit ställning mot infrastrukturprojekten. Samtidigt ser man tecken på populistisk kritik från politiska representanter i fullmäktige. Exempel på detta är Liberalerna i Skellefteås argumenterande för att politikerna borde följa den folkvilja som ansågs ha etablerats i folkomröstningen 2014. Trots detta finner vi inget enfrågeparti i fullmäktige.

I Göteborg ser vi istället konsensus inom kommunfullmäktige kring infrastrukturfrågan. När beslutet först togs var endast Sverigedemokraterna emot trängselskatt. Men då partiet i uppsatsen definieras som högerpopulistisk ser vi ett möjligt "representation gap", detta då högerpopulismen inte kan ses som representativ för alla väljare med populistiska preferenser. Vägvalets inträde i fullmäktige skulle härav kunna ses som ett resultat av representationsbrist. Men ett problem uppstår i anslutning till Demokraternas valresultat i kommunalvalet 2018. Om nu Vägvalet representerade åsikterna hos väljarna kring Västlänken och trängselskatten borde inte ett nytt parti behövs, åsikterna är redan representerade.

I anknytning till Lund finner vi istället en större samstämmighet med huvudteorin. När enfrågepartiet FörnyaLund träder in på den politiska scenen ser man hur de använder sig av populistisk retorik när de diskuterar spårvagnsprojektet. Om valframgångarna kan sammanlänkas med populism är inte självklart. Men partiet är inte heller ensamma om dessa åsikter. Istället finner vi både representation av spårvagnsmotstånd från höger- och vänsterpopulism, Feministiskt initiativ samt Sverigedemokraterna. Partierna som har granskats visar alltså alla på populism även om de tar olika uttryck.

Vi har härav inte kunnat konfirmera huvudteorins giltighet som enda förklaring. Syftet med att dementera teorin har inte heller lyckats. Istället har nya frågor uppkommit vilket kan komplicera relationen mellan representation och enfrågepartier. Som exempel ser vi hur kommunerna där Liberalerna/Folkpartiet har tagit ställning mot infrastrukturprojekten, även är de kommuner där enfrågepartierna saknar representation. Samtidigt ser vi att FörnyaLund kommer in i en kommun där motståndet gentemot infrastrukturprojektet företräds av ett vänster samt högerpopulistiskt parti. Med koppling till det tidigare nämnda ”affective polarisation” skulle de båda populistiska partierna kunna tänkas avvärja specifika väljargrupper. Det blir härav möjligt att spekulera kring att denna väljargrupp är samma som i fallen Stockholm och Skellefteå röstat på Liberalerna. Detta är något som bör prövas vidare i framtida studier.

8. Referenslista

8.1. Tryckta källor

Andersson, Dennis & Oscarsson, Henrik. (2015). Folkomröstningen om trängselskatt i Göteborg 2014 i Annika Bergström & Jonas Ohlsson (red.) Alla dessa val. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Andersson, Dennis, Oscarsson, Henrik & Solevid, Maria. (2018). Västlänken – en fråga om förtroende. I Anders Carlander & Björn Rönnerstrand (red.) Hemma Väst. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Badersten, Björn. (2006). Normativ metod: att studera det önskvärda. Lund: Studentlitteratur

Erlingsson, Gissur Ó. (2005). Varför bildas nya partier?. Lund: Statsvetenskapliga Institutet

Esaiasson, Peter, Mikael Giljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud. (2017). Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB.

Hall, Peter A. & Taylor, Rosemary C. R., (1996). ”Political Science and the Three New Institutionalisms”, *Political Studies* 44(5)

Henriksson, Greger. (2008). Vad betydde försöket för Stockholmsarna. I Isaksson, Karolina (red.) & Anders Gullberg, Jonas Eliasson, Greger Henriksson. Stockholmsförsöket: en osannolik historia. Stockholm: Stockholmia förlag

Huber, Robert A. & Schimpf, Christian H. (2017). On the Distinct Effects of Left-Wing and Right-Wing Populism on Democratic Quality. *Politics and Governance* 5(4), sid 146–165. DOI:[10.17645/politics.v5i4.919](https://doi.org/10.17645/politics.v5i4.919)

Isaksson, Karolina & Anders Gullberg. (2008). Sagolik succé eller försåtligt fiasko: trängselskatten och Stockholmstrafikens dilemma. I Isaksson, Karolina (red.) & Anders Gullberg, Jonas Eliasson, Greger Henriksson. Stockholmsförsöket: en osannolik historia. Stockholm: Stockholmia förlag

Johansson, Folke. (2013). Trängselskatt och förtroende för kommunpolitiker. I Annika Bergström & Jonas Ohlsson (red). En region för alla? Medborgare, människor och medier i Västsverige. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Johansson, Folke. (2014). Trängselskatten och den kommunala demokratin. I Annika Bergström & Jonas Ohlsson (red) Brytningstider. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Katz, Richard S. & Mair, Peter. (2009) The Cartel Party Thesis: A Restatement. *Perspectives on Politics*. 7(4), sid. 753–766. DOI:10.1017/S1537592709991782

Kriesi, Hanspeter. (2014) The populist challenge. *West European Politics*. 37(2), sid. 361–378. DOI: 10.1080/01402382.2014.887879

Meguid, Bonnie M. (2005) Competition between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success. *The American Political Science Review*, 99 (3), sid 347–359. DOI: 10.1017/S0003055405051701

Przeworski, Adam. (2004). ”Institutions Matter?”, *Government and Opposition* 39(4)

Skatteutskottet (2010). Vissa förändringar av trängselskatten i Göteborg (2010/11:SkU34). Stockholm: Sveriges Riksdag.

Teorell, Jan & Torsten Svensson. (2007). Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod. Malmö: Liber

8.2. Nätbaserade källor

Annerstedt, Jan & Hjort, Christer. (2018). Professor Sverker Oredsson 1937-2018. *FörnyaLund*.
<http://fornyalund.se/om-fornyalunds-forste-ordforande-sverker-oredsson/> [2020-04-27]

Antunes, Rui (2010) "Theoretical models of voting behaviour," *Exedra*, vol. 4, sid. 145–170. <https://www.researchgate.net/publication/242653736> [2020-04-15]

Bergström Jonsson, Per. (2015). Underlag om trängselskattens finansieringsfunktion: Göteborg stad.
https://goteborg.se/wps/wcm/connect/ef1af3c9-b56f-4fae-b03b-31c5cae79925/Bilaga_4_TK_Underlag+om+trangselskattens+finansieringsfunktion.pdf?MOD=AJPERES
[2020-05-02]

Burman, Emil. (2015). Varför bildas nya lokala partier? Lokala partiers framväxt och styrka. C-uppsats, Institutionen för samhällsvetenskap. Mittuniversitetet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:894936/FULLTEXT01.pdf> [2020-06-19]

Duffy, Bobby- Kirstie Hewlett- Julian McCrae & John Hall (2019). *Divided Britain?: Polarisation and fragmentation trends in the UK*. The Policy Institute - King's College London. <https://www.kcl.ac.uk/policy-institute/assets/divided-britain.pdf> [2020-05-11]

Eriksson, Hedvig- Eva Eliasson- Jenny Altun- Per Carlsson- Martin Israelsson & Lisa Johansson. (2018). Så styrs Sveriges kommuner. *SVT nyheter*. <https://www.svt.se/special/sa-styrs-Sveriges-kommuner/> [2020-07-11]

Feministiskt initiativ. (2014). *Feminism för alla*. <https://feministisktinitiativ.se/valplattform-riksdag/>
[2020-04-28]

Grahn-Hinnfors, Gunilla. (2010). Trängselskatterna klubbade utan votering. *Göteborgs-Posten*, 29 januari. Arkiverad 31 januari 2010 på: <https://web.archive.org/web/20100131104438/http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.299239-trangselskatterna-klubbade-utan-votering> [2020-04-30]

Grahn-Hinnfors, Gunilla. (2013). Så säger partierna om trängselskatten. *Göteborgs-Posten*, 22 maj. <https://www.gp.se/nyheter/göteborg/så-säger-partierna-om-trängselskatten-1.543763> [2020-04-30]

Göteborgs stad. (u.å.). Folkomröstning om trängselskatt. https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/val-och-folkomrostningar-i-goteborg/folkomrostning-om-trangselskatt!/ut/p/z1/hY7LDoIwFES_hm3vrQVS3FUNPmKILgzYjQFTCwlQUqpN_HpxaaJxdpM5kxmQUIDsy0ejS9eYvmwnf5bx5UTxyBdU4PqQpSiWq-0myVKGKYP8HyCnGH9II0xANIVH_LUjSElesTikPIn5DGkURu990VeMa5BW3ZRVltztdKt2bhjnAQbovSfaGN0qMqoAvzVqMzooPkAYuuK5V714ASK2bjo!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ [2020-05-02]

Hed, Börje. (2017). Läsartext: Kanske ska eliten i Lund fundera på delaktigheten. *Sydsvenskan*, 9 februari. <https://www.sydsvenskan.se/2017-02-09/kanske-ska-eliten-i-lund-fundera-pa-delaktigheten?redirected=1> [2020-05-08]

Holgersson, Josefine. (2012). Knapp majoritet för centrumbron. *SVT Nyheter*, 26 oktober. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/knapp-majoritet-for-bron> [2020-04-29]

Huber, Robert A. & Ruth, Saskia P. (2017) Mind the Gap! Populism, Participation and Representation in Europe. *Swiss Political Science Review* 23(4), sid. 462–484. <https://content.ebscohost.com/ContentServer.asp?T=P&P=AN&K=126563728&S=R&D=poh&EbscoContent=dGJyMNxb4kSep7E4y9f3OLCmsEieprJSS6e4S7SWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGpt0mwqrBRuePfgex43zx> [2020-04-20]

Höglund, Jan. (2014). Moderaterna: Wannholt utesluts. *Göteborgs-Posten*, 28 november. <https://www.gp.se/nyheter/göteborg/moderaterna-wannholt-utesluts-1.263176> [2020-05-14]

Israelsson, Marit. (2012). ”Centrumbron är som en tråpåle genom hjärtat”. *SVT Nyheter*. 6 November. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/centrumbron-ar-som-en-trapale-genom-hjartat> [2020-04-29]

Kullander, Björn & Martin Lidhamn. (2020). Styre i kommuner 2018. Sveriges kommuner och regioner. 11 maj. <https://skr.se/demokratiledningstyrning/valmaktfordelning/valresultatstyren/styreikommunereftervalet2018.26791.html> [2020-07-12]

Kuprijanko, Alexander. (2014a). Spårvägsmotståndare bildar nytt FNL. *Sydsvenskan*, 24 januari. <https://www.sydsvenskan.se/2014-01-24/sparvagsmotstandare-bildar-nytt-fnl> [2020-04-15]

Kuprijanko, Alexander. (2014b). Fi säger nej till spårvägen. *Sydsvenskan*. 6 september. <https://www.sydsvenskan.se/2014-09-06/fi-sager-nej-till-sparvagen> [2020-05-14]

Kuprijanko, Alexander. (2019). Spårvägen röda tråden i Lunds politik under 2010-talet. *Sydsvenskan*. 27 december. <https://www.sydsvenskan.se/2019-12-27/sparvagen-roda-traden-i-lunds-politik-under-2010-talet> [2020-05-14]

Kuprijanko, Alexander (2015). Historiskt beslut – spårvägen är klubbad. *Sydsvenskan*, 17 december. <https://www.sydsvenskan.se/2015-12-17/historiskt-beslut--sparvagen-ar-klubbad?redirected=1> [2020-07-09]

Larsson, Arne. (2019). Martin Forsells vägval – bytte till Demokraterna. *Göteborgs-Posten*, 4 februari. <https://www.gp.se/nyheter/goteborg/martin-forsells-vegval-bytte-till-demokraterna-1.12726450> [2020-04-28]

Mudde, Cas. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition* 39(4), sid. 541–563. <https://onlinelibrary-wiley-com.ludwig.lub.lu.se/doi/epdf/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x> [2020-04-10]

Mudde, Cas (2018). How populism became the concept that defines our age. *The Guardian*, 22 november. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/nov/22/populism-concept-defines-our-age> [2020-04-27]

Nordin, Mattias. & Vikman, Ulrika. (2006). *Nya lokala partier i Sverige -En studie av möjliga orsaker till partibildningar på lokal nivå åren 1982 - 2002*. C-uppsats, Nationalekonomiska institutionen. Uppsala: Uppsala Universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:131274/FULLTEXT01.pdf> [2020-05-18]

Papaioannou, Theo & Andersson, Håkan. (2014). Inse att göteborgarna inte vill ha trängselskatt. *Dagens Samhälle*, 30 oktober. <https://www.dagensamhalle.se/debatt/inse-att-goeteborgarna-inte-vill-ha-traengselskatt-11706> [2020-04-28]

Regeringskansliet. (u.å.). *Transporter och infrastruktur*. <https://www.regeringen.se/regeringspolitik/transporter-och-infrastruktur/> [2020-06-27]

SCB. (2018). Arbetslös – inte samma sak hos SCB och Arbetsförmedlingen. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/arbetslos--inte-samma-sak-hos-scb-och-arbetsformedlingen/> [2020-04-30]

Sverigedemokraterna. (2014). *Sverigedemokraternas principprogram 2011*. <https://snd.gu.se/en/vivill/file/sd/c/2014/pdf> [2020-05-05]

Stål, Oscar (2019). Centrumbron i Skellefteå blir av - bryter löftet till folket. *Folkbladet*, 11 april, först publicerat: 22 maj, 2017. <https://www.folkbladet.nu/2017-05-22/kommunen-har-kallat-till-hogintressant-presskonferens> [2020-04-29]

Skellefteå kommun. (2014a). Frågor och svar om den nya centrumbron. <https://www.skelleftea.se/default.aspx?id=146337> [2020-05-15]

Skellefteå kommun. (2014b). Rådgivande folkomröstning om centrumbron. <https://www.skelleftea.se/kommun/demokrati-och-dialog/folkinitiativ/folkomrostning-2014> [2020-05-09]

Skellefteå kommun. (2016). Folkomröstning 2014 - valresultat. <https://www.skelleftea.se/kommun/demokrati-och-dialog/folkinitiativ/folkomrostning-2014/folkomrostning-2014---valresultat> [2020-05-09]

Spårväg Lund C - ESS. (2018). Bakgrund. <https://sparvaglund.se/om-projektet/bakgrund/> [2020-07-05]

Valmyndigheten. (2020). ”Lista genomförda kommunala folkomröstningar”. <https://www.val.se/download/18.1dac782216e1e29d7893146/1580973528974/Lista-genomforda-kommunala-folkom.xlsx> [2020-04-20]

Västsvenska paketet. (u.å.). Frågor och svar. <https://www.vastsvenskapaketet.se/info/fragor-och-svar/> [2020-05-01]

Vägvalet. (2014). *Göteborg Budget 2014*. https://goteborg.se/wps/wcm/connect/4270c89c-b93c-45cf-b4fc-fd7f368abac3/Forslag+budget_Vgv_2014_TG.pdf?MOD=AJPERES. [2020-05-09]

Wannholt, Martin & Veronica Öjeskär, Ulf Boström, Mariette Risberg, Bengt-Åke Harrysson, Eva Buxfeldt, Thomas Hedberg, Barbro Petersen, Lars Kerla, Ann Nolin, Gert Eklund, Anna Karin Hammarstrand, Per Anders Örtendahl. (2017). Vi ska bli den demokratiska kraft Göteborg behöver. *Göteborgs-Posten*, 4 maj. <https://www.gp.se/debatt/vi-ska-bli-den-demokratiska-kraft-goteborg-behöver-1.4261799> [2020-05-07]

Wörlund, Ingemar (1999) ”Lokala partier i Sverige”. Publicerad i: *Kommunal ekonomi och politik*, 3 (3), sid. 51-62. http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/20168/1/gupea_2077_20168_1.pdf [2020-05-04]

8.3. Statistik

Kolada (2020). Arbetslöshet 18-64 år, andel (%) av bef. <https://www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/?kpis=38935&years=30196,30195,30194,30193,30192,30191,30190,30189,30188,16887,16886,16885,16884,16883,16882,16881,16880,16879,16878,16877&municipals=16551,16652,16699,16810&rows=municipal,kpi&visualization=bar-chart&focus=16551> [2020-05-08]

SCB. (2020a). Folkmängden efter region, civiltillstånd, ålder och kön. År 1968-2019. <http://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/91235> [2020-05-08]

SCB. (2020b). Valdeltagande efter region, tabellinnehåll och valår. <http://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/87147> [2020-05-08]

Valmyndigheten. (2014a). ”Val till kommunfullmäktige i Lund - Röster”. <https://data.val.se/val/val2014/slutresultat/K/kommun/12/81/index.html> [2020-07-06]

Valmyndigheten. (2018b). ”Val till kommunfullmäktige i Lund - Röster”. <https://data.val.se/val/val2018/slutresultat/K/kommun/12/81/index.html> [2020-05-05]

Valmyndigheten. (2014c). ”Val till kommunfullmäktige i Skellefteå - Röster”. <https://data.val.se/val/val2014/slutresultat/K/kommun/24/82/index.html> [2020-05-05]

Valmyndigheten. (2018c). ”Val till kommunfullmäktige i Skellefteå - Röster”. <https://data.val.se/val/val2018/slutresultat/K/kommun/24/82/index.html> [2020-05-15]

Valmyndigheten. (2002). ”Stockholm: Kommunfullmäktigeval”. https://data.val.se/val/val_02/slutresultat/01K/0101KR.html [2020-07-06]

Valmyndigheten. (2006). ”Val till kommunfullmäktige i Stockholm”. <https://data.val.se/val/val2006/valnatt/K/kommun/01/80/roster.html> [2020-07-06]

Valmyndigheten. (2010). ”Val till kommunfullmäktige i Göteborg - Röster”. <https://data.val.se/val/val2010/slutresultat/K/kommun/14/80/index.html> [2020-07-06]

Valmyndigheten. (2014b). ”Val till kommunfullmäktige i Göteborg - Röster”. <https://data.val.se/val/val2014/slutresultat/K/kommun/14/80/index.html> [2020-07-06]

Valmyndigheten. (2018a). ”Val till kommunfullmäktige i Göteborg - Röster”. <https://data.val.se/val/val2018/slutresultat/K/kommun/14/80/index.html> [2020-07-06]